

СЕКЦІЯ 2 МІЖКУЛЬТУРНА КОМУНІКАЦІЯ

УДК 811.112.2:[27-23:801.82]

ПОРІВНЯЛЬНІ КОНСТРУКЦІЇ ЯК КОМУНІКАТИВНИЙ МОВНИЙ ЗАСІБ У БІБЛІЙНИХ ТЕКСТАХ

Вакулінська Л.М., викладач
кафедри практики німецької та французької мов
Рівненський державний гуманітарний університет

У статті розглядаються особливості порівняльних конструкцій як комунікативного засобу у німецькомовних біблійних текстах, аналізуються їхні структурно-семантичні та функціональні ознаки, а також вплив на процес комунікації.

Ключові слова: комунікація, порівняння, структура, семантика, функціональні ознаки, німецька мова.

В статье рассматриваются особенности сравнительных конструкций в немецкоязычных библейских текстах, анализируются их структурно-семантические и функциональные особенности, а также влияние на процесс коммуникации.

Ключевые слова: коммуникация, сравнение, структура, семантика, функциональные особенности, немецкий язык.

Vakulinska L.M. THE SPECIFICITY OF COMPARATIVE CONSTRUCTIONS IN THE GERMAN BIBLE TEXTS

The article deals with the specificity of comparative constructions in the German bible texts, their structural, semantic and functional characteristics and their role in the communicative process.

Key words: communication, comparative constructions, structure, semantics, functional features, German language.

Постановка проблеми. Процеси комунікації в останні десятиліття стали предметом дослідження багатьох наук, зокрема і комунікативної лінгвістики. Вона досліджує спілкування індивідів у різних сферах їхньої діяльності: предметно-практичній, теоретично-духовній, міжкультурній тощо. Учасниками комунікації можуть бути як окремі особи з урахуванням їхніх фізичних, фізіологічних, психологічних, соціальних та інших чинників, так і різні соціальні групи. Важливою складовою комунікації, на думку сучасного лінгвіста Ф. Бацевича, стали прецедентні тексти, які формуються із фольклорних шедеврів, Святого Письма, світової та національної класики. Вони є чинником формування і передачі культури етносу, важливою складовою міжкультурних зв'язків. Уміння доречно використовувати такі тексти є необхідною рисою комунікативної культури освіченої особистості [1, с. 152]. До прецедентних слід віднести біблійні тексти, які мають різноманітні засоби впливу на читача. Одним із таких мовних засобів у цих текстах є порівняльні конструкції, які і є об'єктом нашого дослідження. Зокрема, цікавими, на нашу думку, є особливості функціону-

вання порівняльних конструкцій у німецькомовних книгах Старого Заповіту Die Sprüche, Der Prediger, Das Lied der Lieder та у деяких текстах Нового Заповіту [8].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Категорія порівняння у сучасній лінгвістиці – це явище складне і багатопланове. Порівняння вивчалось науковцями у різних аспектах: 1) граматичному (виявлення і класифікація морфологічних, словотвірних, синтаксичних властивостей порівняння); 2) фразеологічному (опис порівняння як сталого сполучення слів); 3) ономазіологічному (розгляд компаративних конструкцій в аспекті зв'язків їхніх компонентів із позамовними об'єктами); 4) семасіологічному (вивчення семної структури компонентів порівняння, взаємодії їхньої семантики); 5) функціонально-стилістичному (опис функцій порівнянь у різних стилях мовлення). Погляди сучасних науковців на структуру, семантику й функції порівняльних конструкцій до останнього часу не є узгодженими і нерідко суперечать один одному, що свідчить про відсутність загальноприйнятої концепції порівняння [5, с. 5]. Образні порівняння досліджував О. Потебня, формально-граматичними та структурними

ознаками порівнянь займалися такі науковці: Н. Шаповалова, Н. Арутюнова, І. Кучеренко, І. Судук, М. Вихристюк, Л. Голоюх та ін. Дискусійним залишається питання граматичного статусу порівняльних конструкцій, а також формулювання самого терміна порівняння.

Актуальність роботи визначається стійким інтересом до християнської духовної літератури, її впливу на формування морально стійкої, духовної особистості. Цей інтерес зумовлюється особливостями розвитку духовної культури, демократичних ідей у суспільстві на зламі XX – XXI століть, так званим «комунікативним поворотом» – переходом від погляду єдиного «монологічного» суб'єкта, що формує навколишню реальність і використовує її відповідно до власних потреб, до утворення засад спілкування, діалогу різних суб'єктів та їхньої взаємодії [3, с. 15].

Вибір теми цього дослідження зумовлений тим, що структурно-семантичні особливості порівняльних конструкцій як комунікативного мовного засобу в німецькомовних біблійних текстах залишаються недостатньо вивченими, а проблема їх функціонування у прецедентних текстах та їхнього комунікативного впливу на читача вимагає більш глибокого дослідження.

Постановка завдання. Мета статті полягає у дослідженні структурних, семантичних та функціонально-комунікативних характеристик порівняльних конструкцій у німецькомовних текстах біблійних книг *Die Sprüche*, *Der Prediger*, *Das Lied der Lieder*: з'ясуванні специфіки лексико-граматичних показників порівняння у біблійних текстах, виявленні закономірностей їх функціонування та комунікативних особливостей. Для реалізації цієї мети необхідно розв'язати такі завдання:

- виокремити моделі порівняльних конструкцій;
- визначити класифікаційні ознаки цих конструкцій;
- описати структурно-граматичні особливості порівняльних конструкцій;
- проаналізувати семантичні характеристики порівняльних конструкцій у німецькомовних текстах;
- з'ясувати функціонально-комунікативні особливості порівняльних конструкцій.

Матеріалом дослідження є тексти Святого Письма, зокрема ми зосередимось на текстах книг *Die Sprüche*, *Der Prediger*, *Das Lied der Lieder*.

Виклад основного матеріалу дослідження. Великий тлумачний словник

сучасної української мови визначає порівняння як засіб художньої образності, один із видів тропів, що полягає у зіставленні одного предмета або явища з іншим для того, щоб глибше розкрити, яскравіше змалювати його [2]. Згідно з дослідженнями Н. Шаповалової, мовна модель порівняння має синтаксичну структуру і складається з двох частин, які можуть бути розташовані одна поруч з іншою або мати дистантне оформлення, тобто розділятися іншими синтаксичними одиницями. Структура порівняння, на її думку, поєднує такі складники:

а) предмет (суб'єкт) порівняння – тобто предмет чи явище, ознаки якого ми пізнаємо, розкриваємо за допомогою іншого;

б) образ (об'єкт) порівняння – того, з чим порівнюється суб'єкт, тобто предмет чи явище, що має яскраво виражені й добре відомі мовцеві ознаки і внаслідок цього використовується ним для характеристики пізаного;

в) основа порівняння – ознака, за допомогою якої здійснюється акт порівняння;

г) показник порівняльних відношень – засіб мовного оформлення порівняльної семантики, що відіграє вирішальну роль у реалізації компаративного змісту в чотири-елементній моделі порівняльної конструкції (суб'єкт – об'єкт – основа – показник). Ці компоненти забезпечують цілісність порівняльної конструкції [12, с. 5].

Під час дослідження структури порівняльних конструкцій у біблійних текстах ми опирались на лексико-граматичні моделі порівняння, виокремлені німецьким ученим J. Buscha. На його думку, під час порівняльного протиставлення людей, речей і взаємин у їхніх певних ознаках найчастіше констатується наявність ознак схожості-несхожості. Ці дві категорії утворюють два полюси порівняння. Вони охоплюють велику кількість мовних засобів: граматичних та лексичних [7, с. 93]. Значну їх частку становлять лексичні мовні засоби досліджуваних нами текстів.

До граматичних мовних засобів вираження порівняння у біблійних текстах належать:

– прості речення зі сполучниками *wie*, *so*, *als ob*, *als wenn*: *Eine beständige Traufe am Tage des strömenden Regens und ein zänklichen Weib gleichen sich (Sprüche 27:15)*; *Goldene Äpfel in silbernen Prunkgeräten: so ist ein Wort, geredet zu seiner Zeit (Sprüche 25:11)*;

– підрядні речення зі сполучниками *wie*, *so*, *als ob*, *als wenn*:

Wer ist die, die da heraufkommt von der Wüste her wie Rauchsäulen... (Das Hohelied 3:6);

Dein Haar ist wie eine Herde Ziegen, die an den Abhängen des Gebirges Gilead lagern (Das Hohelied 4:1); Wenn eure Sünden wie Scharlach sind, wie Schnee sollen sie wieß werden; wenn sie rot sind wie Karmesin, wie Wolle sollen sie werden (Jesaja 1:18);

– складні речення із сполучними словами *so, genauso, ebenso: Goldene Äpfel in silbernen Prunkgeräten: so ist ein Wort, geredet zu seiner Zeit (Sprüche 25:11); Ein goldener Ohrring und ein Halsgeschmeide von feinem Golde: so ist ein weiser Tadler für ein hörendes Ohr (Sprüche 25:12); ...Honigseim ist deinem Gaumen süß, ebenso betrachte die Weisheit für deine Seele (Sprüche 24:14).*

Проаналізовані конструкції підтверджують синтаксичний склад порівнянь у досліджуваних текстах. Не виявлено конструкцій із прийменниками *nach, entsprechend, gemäß*, які характерні більше описовим порівнянням. Переважають розгорнуті конструкції із сполучником *wie: Im Lichte des Angesichts des Königs ist Leben, und sein Wohlgefallen ist wie eine Wolke des Spätregens (Sprüche 16:15); ...und deine Not wie ein gewappneter Mann (Sprüche 24:34).*

Розглянемо лексичні засоби вираження порівняння у німецькій мові.

Частини мови:

– прикметники у вищому ступені порівняння із сполучником *als: Besser offener Tadel als verhehlte Liebe (Sprüche 27:5); Er küsse mich mit den Küssen seines Mundes, denn deine Liebe ist besser als Wein. (Das Hohelied 1:2); Es ist zwar kleiner als alle Arten von Samen, wenn es aber gewachsen ist, so ist es größer als die Kräuter und wird ein Baum.. (Matthäus 13:31);* такі конструкції становлять значну частку у досліджуваних текстах, що свідчить про оцінний характер порівнянь та наявність у них якісних та кількісних ознак;

– наявні дієслова *entsprechen, gleichen, gleichkommen, ähneln: Eine beständige Traufe am Tage des strömenden Regens und ein zänklichen Weib gleichen sich (Sprüche 27:15); Mein Geliebter gleicht einer Gazelle, oder einem Jungen der Hirsche (Das Hohelied 2:9); Und es wurde noch viele Worte gleichen Inhalts hizugefügt (Jeremia 36:32);*

– незначну частку становлять іменники *das Gleiche, die Gleichartigkeit, der Einklang, die Harmonie, die Ähnlichkeit, die Übereinstimmung: Aber der Tod herrschte von Adam bis auf Mose selbst über die, welche nicht gesündigt hatten in der Gleichheit der Übertretung Adams (Römer 5:14); Und ich wandte mich um... und.. sah...*

inmitten der Leuchter (einen) gleich einem Menschensohn (Offenbarung 1:13);

– прислівники *gleich, adäquat, entsprechend, gleichartig, ähnlich, übereinstimmend, gleichermaßen*, серед яких варіант *gleich* трапляється найчастіше: *Und ich wandte mich um... und.. sah...inmitten der Leuchter (einen) gleich einem Menschensohn (Offenbarung 1:13); Auch wir sind Menschen von gleichen Empfindungen wie ihr... (Apostelgeschichte 14:15).*

Не виявлено прикметників із суфіксами *-artig, -förmig, -gemäß, -gemäßig, -gerecht*, складних прикметників із другим компонентом *-groß, -lang, -breit, -hoch, -tief, -dick, -stark, -dünn*, а також прикметників із компонентами *-ig, -lich, -isch, -haft*, що вказує на незначну частку словотвору у структурі порівнянь.

Варіантів складних прийменників *je ... desto/umso* теж немає.

Вирази з афористичним змістом: *Goldene Äpfel in silbernen Prunkgeräten: so ist ein Wort, geredet zu seiner Zeit (Sprüche 25:11); Eine beständige Traufe am Tage des strömenden Regens und ein zänklichen Weib gleichen sich (Sprüche 27:15); ...wie Schafe, die keinen Hirten haben (Matthäus 9:36).*

Слід відзначити відсутність позначення відтінків фарб у складному слові з характерними німецькомовними компонентами *himmel-, marine-, wasser-, gold-, kaffee-, nuss-*, натомість використовуються варіанти з позначенням кольору з прийменником *wie: Wenn eure Sünden wie Scharlach sind, wie Schnee sollen sie wieß werden; wenn sie rot sind wie Karmesin, wie Wolle sollen sie werden (Jesaja 1:18); Seine Locken sind harabwallend, schwarz wie der Rabe (Das Hohelied 4:11–13).*

З погляду семантики порівняльні конструкції поділяються на:

1) порівняння дії суб'єкта з дією об'єкта: *Wie du deine Freude haltest an dem Erbteil Hauses Israel, darum dass es verwüstet war, ebenso werde ich dir tun... (Hesekiel 35:15);*

2) порівняння почуттів, відчуттів людини з об'єктами природи: *Im Lichte des Angesichts des Königs ist Leben, und sein Wohlgefallen ist wie eine Wolke des Spätregens (Sprüche 16:15); ...Honigseim ist deinem Gaumen süß. Ebenso betrachte die Weisheit für deine Seele (Sprüche 24:14);*

3) порівняння людини з об'єктом природи на основі перенесення зовнішніх ознак: *Du bist schön, meine Freundin, wie Tirza, lieblich wie Jerusalem, furchtbar wie Kriegsscharen*

(Das Hohelied 6:4); Ein goldener Ohrring und ein Halsgeschmeide von feinem Golde: so ist ein weiser **Tadler** für ein hörendes Ohr (Sprüche 25:12); Wolken und Wind, und kein Regen: so ist ein **Mann**, welcher mit trügerischem Geschenke prahlt. (Sprüche 25:14); Eine beständige Traufe am Tage des strömenden Regens und ein zänklichen Weib gleichen sich (Sprüche 27:15);

4) порівняння людини, форм її тіла з об'єктом природи на основі подібності зовнішніх чи функціональних характеристик: Seine Locken sind herabwallend, schwarz wie der Rabe; seine Augen wie Tauben an Wasserbächen..., seine Wangen wie Beete von Würzkraut (Das Hohelied 4:11-13); Deine Zähne sind wie eine Herde Mutterschafe (Das Hohelied 6:6); Wer ist sie, die da hervorglänzt wie die Morgenröte, schön wie der Mond, rein wie die Sonne, furchtbar wie Kriegsscharen? (Das Hohelied 6:10); Wie schön sind deine Tritte in den Schuhen, Fürstentochter! Die Biegungen deiner Hüften sind wie ein Halsgeschmeide, ein Werk von Künstlerhand (Das Hohelied 6:1); Dein Hals ist wie ein Turm von Elfenbein; deine Augen wie die Teiche zu Hesbon...; deine Nase wie der Libanon-Turm (Das Hohelied 7:4); Dein Haupt auf dir ist wie der Karmel, und das herabwallende Haar deines Hauptes wie Purpur (Das Hohelied 7:5); Dieser dein Wuchs gleicht der Palme, und deine Brüste den Trauben (Das Hohelied 7:7); Deine Brüste sollen mir sein wie Trauben des Weinstocks, und der Duft deiner Nase wie Äpfel, und dein Gaumen wie der beste Wein (Das Hohelied 7:8). Ці порівняльні конструкції використовуються у книзі Das Lied der Lieder як один із засобів створення образності, які надають тексту надзвичайної образності;

5) порівняння духовних понять (наприклад, Царство Боже) з людиною за родом її діяльності чи статусу: Mit dem Reich der Himmel ist es wie mit einem Menschen, der guten Samen auf seinen Acker säte (Matthäus 13:24); Es ist mit dem Reich der Himmel wie mit einem Kaufmann (Matthäus 13:45); Denn mit dem Reich der Himmel ist es wie mit einem Hausherrn (Matthäus 20:1); Dann wird es mit dem Reich der Himmel sein wie mit zehn Jungfrauen (Matthäus 25:1);

6) порівняння духовних понять (Царства Божого) з об'єктами природи чи предметами вжитку: Mit dem Reich der Himmel ist es wie mit einem Senfkorn, das ein Mensch nahm und auf seinen Acker säte; es ist zwar kleiner als alle Arten von Samen, wenn es aber gewachsen ist, so ist es größer als die Kräuter und wird ein Baum..

(Matthäus 13:31); Mit dem Reich der Himmel ist es wie mit einem Sauerteig, den eine Frau nahm und unter drei Maß Mehl mengte (Matthäus 13:33); Mit dem Reich der Himmel ist es wie mit einem im Acker verborgenen Schatz (Matthäus 13:44); Es ist mit dem Reich der Himmel wie mit einem Netz (Matthäus 13:47);

7) порівняння абстрактних понять із людиною чи її характеристикою: ... und deine Not wie ein gewappneter Mann (Sprüche 24:34).

Особливістю досліджуваних текстів у книгах Die Sprüche und Das Lied der Lieder є те, що об'єктом порівняння часто є символи, характерні художній літературі: wie eine Wolke; wie ein Wahnsinniger; wie ein Sturmwind; besser als Wein; wie eine Lilie; wie ein Apfelbaum; gleicht einer Gazelle; wie eine Herde Ziegen, що вказує на їхню надзвичайну поетичність.

Порівняння як комунікативний засіб виконує дві основні функції – когнітивну та прагматичну. Можна навести такі приклади:

– пізнання буття, духовного світу, його впливу на історичні події: Aber der Tod herrschte von Adam bis auf Mose selbst über die, welche nicht gesündigt hatten in der Gleichheit der Übertretung Adams (Römer 5:14);

– пізнання Бога, Його сутності і характеристик: ...Christus Jesus, der in Gestalt Gottes war und es nicht für einen Raub achtete, Gott gleich zu sein. (Philipper 2:7); Und ich wandte mich um... und sah...inmitten der Leuchter (einen) gleich einem Menschensohn (Offenbarung 1:13);

– пізнання людини, її внутрішнього світу, покликання, зовнішніх функцій: Auch wir sind Menschen von gleichen Empfindungen wie ihr... (Apostelgeschichte 14:15); Und unter ihnen allen wurde keiner gefunden wie Daniel,... (Daniel 1:19);

– спонування (в імперативній формі): Sei gleich einer Gazelle oder einem Jungen der Hirsche auf den duftenden Bergen! (Das Hohelied 8:14).

Незалежно від того, чи сприяє порівняння створенню яскравішого образу персонажа, чи підкреслює ту чи іншу думку тощо, воно є не тільки основним засобом розкриття сутності явища, а й засобом репрезентації ставлення до нього автора твору. Вибір порівняння завжди пов'язаний із характером авторської оцінки того, що зображено; у досліджуваних текстах частіше всього вони виконуть функції настанови, повчання, пророцтва.

Висновки з проведеного дослідження. Досліджені нами порівняльні конструкції

мають переважно синтаксичну структуру простих поширених та підрядних речень. Найбільшу з них групу становлять сполучникові варіанти, які найчастіше поєднуються за допомогою сполучника *wie*. За своєю семантикою серед об'єктів порівнянь трапляються назви рослин, тварин, явищ природи, людей, предметів. Прецедентним текстам характерна наявність великої кількості абстрактних понять. Порівнянням у біблійних текстах властиві антропоцентричність, зіставлення духовних понять із реальним світом, явищ реальної дійсності з абстрактними поняттями, зумовленість суб'єктивним баченням автора, оцінка конкретної особистості з вираженням емоційності, експресивності. Порівняння у біблійній книзі *Die Sprüche* нерозривно пов'язані з ціннісною картиною світу, формують у читача уявлення про «вічне» та «дочасне», «живе» і «неживе», «фізичне» і «духовне», «моральне» і «аморальне». Ці компоненти відображають авторське бачення навколишнього світу і передають його читачеві. Порівняння у досліджуваних текстах книги *Das Lied der Lieder* характеризуються особливо широким діапазоном образності і дають оцінку конкретної особистості з вираженням емоційності та експресивності. Порівняльні конструкції у біблійних книгах виконують функцію комунікативного мовного засобу у процесі пізнання людиною

буття, свого внутрішнього світу, передачі життєвого досвіду та духовних цінностей. Більш ґрунтовне дослідження порівняльних конструкцій щодо структури та семантичних зв'язків між їхніми компонентами може бути матеріалом подальших досліджень.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бацевич Ф.С. Основи комунікативної лінгвістики : [підруч.] / Ф.С. Бацевич. – К. : Академія, 2004. – 334 с.
2. Бусел В.Т. Великий тлумачний словник сучасної української мови / В.Т. Бусел. – К. – Ірпінь : Перун, 2005. – 1728 с.
3. Виховання молодого покоління на принципах християнської моралі в процесі духовного відродження України : матер. II Міжнар. наук.-практ. конфер. – Острог, 1997. – 232 с.
4. Судук І. Особливості використання порівняльних конструкцій у старозавітній Книзі Сираха / І. Судук // Мандрівець. – 2006. – № 5. – С. 45–49.
5. Шаповалова Н.П. Функціонально-семантичний статус порівняльних конструкцій у сучасній українській мові : автореф. дис. ... канд. філ. Наук : спец. 10.02.01 / Н.П. Шаповалова ; Дніпропетровськ. держ. ун-т. – Д., 1998. – 16 с.
6. Щерба Л.В. Избранные работы по русскому языку / Л.В. Щерба. – М., 1957. – С. 279.
7. Buscha J. Grammatik in Feldern / J. Buscha, R. Freudenberg-Findeisen, E. Forstreuer, H. Koch, L. Kuntsch. – Verlag für Deutsch, Ismaning, 2001. – 336 p.
8. Die Heilige Schrift. – R.Brockhaus Verlag Wuppertal. – 1980. – 1161 p.